

Na več mestih je Sovrè jako srečno moderniziral dialog, ne da bi za las odstopil od izvirnika, n. pr. v. 1023, kjer Ojdipus začne z grozo izpregledavati. Ko mu korintski sel reče: »Dobil te je (Polybos) za dar nekoč — iz mojih rok, da veš.« Ojdipus: »Iz tvo—?« (V izvirniku seveda izgovori Ojdipus vse besede.)

Poglavitni razložek med prevodom F. O. (in K. Raca) na eni ter Sovretovim na drugi strani pa vidimo pri najtežjih partijah tragedije, pri liričnih zborih (parodos, stasima, eksodos). Dočim se Fr. O. drži načela, da jih treba prevajati v težkih, zapletenih mestih izvirnika (in baš vsled tega so v prevodu neužitni), je A. S. storil odločen korak ter jih prevel svobodno, v enostavnih metrih, ki se pa zanje ni samovoljno odločil. V tej točki je med O. in Sovretom razložek kakor med težkim železniškim vlakom in — aeroplanom. (Primeri velja pa samó za zборе!)

Za zgled naj navedemo prevod vv. 863—871, v katerih je jedro vse Sofoklejeve filozofije:

Fr. O. (Mentor, 1917/18, str. 209):

Nakloni naj to mi bog,
da čiste so besede vedno mojih ust
in dela mojih rok vsekdar so sveta,
kot je postav vzvišenih rek,
ki večna jih je luč neba rodila.
Oče Olimp je sam,
smrtni jih ni dal rod,
ne zaziblje jih v večni sen.
Bog mogočni prebiva v njih,
ki nikdar se ne stara.

A. S.:

O, da je sojena sreča mi
čisto svetóst očuvati
v besedah in delih do konca dni!
Prazakoni višnji nam vladajo:
ni bitje jih smrtno ustvarilo,
v sinjah nebeških rojeni so;
Olýmpos je oče jim sam.
Njim snu pozabljenja se bati ni:
silén je bog v njih; On ne stari.

Dà, zlasti ko čitamo težke zборе v takó prijetni, domači besedi, takrat moramo priznati: To je lep prevod! Vemo sicer, da se dá vse še drugače povedati, ali doslej je najlepše to povedal Sovrè. In če pravi v Predgovoru: »...baš v slovenščini, najlepšem južnoslovanskem jeziku, bi morali predvsem imeti prevode vseh umetnih del obeh klasičnih književnosti« (str. 7), mu lahko z mirnim srcem priznamo, da je on lepi slovenščini podaril lep prevod, kakršnega si le želeli moremo.

Če naj na koncu izrečemo kak pomislek ali željo, je tole: pogrešamo numeracije verzov (že zaradi str. 25 bi bila dobra); v Uvodu bi se lahko omenilo, da je delo nastalo najbrž ob času kuge v Atenah (l. 429) in bilo uprizorjeno l. 428. Dr. J. Debevec.

UMETNOST.

Sič, Albert, narodni okraski na orodju in pohištvu. I. (Zbirka narodnih ornamentov, II. del.) V Ljubljani, 1923. Tisk tiskarne J. Blasnika nasl. — Litografija Čemažar in drug. — Klišeji iz klišarne Jugoslovanske tiskarne. — Zbirka naših sloven-

skih ornamentov prihaja na svetlo, rekel bi, zdržema. Dom in svet je poročal lani (l. XXXV., št. 4, str. 188—192) o zbirki okraskov na pirhih in kožuhih — in že nam je predložil prof. Sič po Kr. zalogi šolskih knjig in učil nov snopič, ki nam podaja izbero okraskov z orodja in pohištva.

Oprema snopiču je slična, kakor je bila prejšnjim, to pa v obliki in razporedbi. Vsebina je zavarovana z okusnim ovojem, na katerem zremo sliko, kažočo nam mlado zakonsko dvojico z Gorenjske, pri otročiču, ležečem v poslikani zibki; ta kliše je trobarven. Izvirnik je izvršil prof. Ant. Koželj. — Za ovojem sledi na dveh listih pravi naslov in besedilo v slovenskem, srbohrvaškem in francoskem jeziku. V jedrovitih potezah začrtana izvajanja prof. Siča pojasnjuje pet klišejev; prvi predstavlja poslikano skrinjo dež. muzeja iz leta 1836; drugi poslikano skrinjo dež. muzeja iz leta 1827; tretji poslikano kuhinjsko omaro iz l. 1846; četrti belokranjski predici pri delu, vsako s preslico in vretencem; peti sedem različnih preslic in pet vretenc.

Besedilu sledi 16 listov iz mehkega kartona; na teh imamo barvaste ornamente, izvršene v kamnotisku; to je jedro tega snopiča. Vsebina je porazdeljena tako: List prvi in drugi imata vsak po pet vretenc, narezljanih in slikanih z rdečo in modro barvo; na prvem listu je vretence, ki ima na »glavici« pritrjeno ogledalce. — Tretji list nudi dvajset večinoma geometriških konfiguracij s preslic; le malo jih posnema naravne oblike domačih rastlin (št. 20). — Na četrtem nahajamo preslico z izrezljanimi geometričnimi in vrezanimi črtastimi okraski. — Deset nastopnih listov (5 do 14) nam podaja izbero zanimivih in poučnih delov slikanih skrinj: dvajset ščitov iz let 1820—1863; večina ni datirana. Izvzemši en sam slučaj (list 11, podoba a) imamo same rastlinske okraske. — Petnajsti list predočuje posteljnjak iz l. 1794, ki ga hrani muzej, a zadnji (16. list) zibko.

Neugodna doba je preprečila obilnejšo publikacijo; prof. Sič ponovno toži, da ni mogel vsega priobčiti, kar je bil pripravil (prim. opombe pod črto, 1. in 8.). Vzlic ožji izberi pa je vendar podal toliko in takih primerov, da vidimo v njih načela in razvoj. Vretenca n. pr. svedočijo, da je bistvo njihove tektonike izčrpano v dolžini (36—48 cm) in v »glavici«, to je bunka v drugi tretjini dolžine. Glede okrasja ima fantazija in iznajdljivost posameznika prosto torišče. Navadno dobimo štiri vrste ornamentov: plastične, ki so izrezani, ploščnate, ki so vdolbeni, črtaste, ki so vrezani in barvaste, ki so naslikani; vsi so pogosto zastopani na istem vretencu. Prvi vtis je — bodisi nameravan, bodisi slučajen —, da imamo pred seboj jugoslovansko trobojnico: osnova (naravna barva lesa) je ali velja za belo, na tej pa imamo modre in rdeče geometrične like v najrazličnejših kombinacijah: tu v strogi in premišljeni simetriji, tam pestro in prosto raztreseni. Skromne zelene črte, ki so pomešane tupatam med rdeče in modre konfiguracije, utegnejo biti nejasne reminiscence madjarskih okraskov, ki so prišli k nam (v Belo Krajino)

po posredovanju Hrvatske. — Ogledalca, ki jih uporabljajo sem in tam na vretencih, nimajo bistvene naloge v ornamentiki, dajó pa orodju nekam nedolžen sijaj. — Čudovito je, koliko razlikovitosti ume pričarati preprost kmečki mladenci, ki nima niti pojma, kaj je umetniško sorazmerje, estetika barv i. t. d., na površino skromnega vretenca.

Globočje v bistvo umetnosti posega pa okrasje na pohištvu. Sič je objavil več zelo poučnih slučajev od skrinj (20), od posteljnaka (1) in od zibeli (1). — Posnetki od skrinj imajo skupen znak: enolično popleskane ploskve, obdane od raznotero oblikovanih obodov ali okvirov v barvah; te ploskve nosijo pestri ornament na temeljni barvi. Večina publiciranih vzorcev kaže belo dno; eden (list 9, pod. b) je popleskan s svetlo rumenico (ocre, Ocker), štirje (list 13 in 14) z modro barvo. Vendar ugotavlja izdajatelj v predgovoru povse pravilno, da je temeljna barva pri pohištvu različna: bela, rdeča, modra, rjava i. t. d. Dasi je to neoporečno, prevladujeta vendar konce 18. in skozi 19. stoletje — bela in modra podlaga za ornamentalno cvetje. — Obodi so zelo različni po obliki in barvi; v njih se odsvita prosta fantazija in dokumentira okus vaškega slikarja. Tupatam presenečajo s svojo mamljivo nežnostjo, drugod odseva iz njih krepkost kmet-skih živcev. Najgloblje zanimanje vzbujajo pri nas, poznih potomcih, ti okraski po svoji tradiciji; ta sega namreč daleč nazaj. Kaže nam reminiscence tektonskih razpredelb, ki so jih imele skrinje, omare, posteljnaki i. t. d. že v prvi gotski dobi. A tudi ta se opira na starejše vzorce; saj jih poznamo v starokrščanski in poznorimski dobi (vrata v cerkvi sv. Sabine v Rimu, rimske kasete). Seveda so imeli srednjeveški obrtniki za vzorec samo estetično razpredelbo enakomerne ploskve po vnanjosti; kajti pred gotično dobo je bilo pohištvo v svoji tektoniki samo statično pravilno in svojemu smotru primerno. V poznogotski dobi pa se je to obrnilo: tedaj je dobila dekorativna vnanjost svojo podlago v tehničnem spah, ki ni veljal samo zanesljivi stojnosti, ampak tudi trdni zvezi posameznih delov med seboj. Mizar si je zgradil trdno ogrodje ali okvire in je zadelal nastale odprtine z lažjimi deskami kakor poprej. To postopanje so nadaljevali po tradiciji, ki je bila kmalu ustvarjena, tudi še v renésančni in baroški dobi. Oblike posameznih delov v tem ogrodju so bile različne: bili so okviri četverokotni, na osem vogalov, okrožni in ovalni; posebno priljubljene so bile arkade. Ploskve, ki so jih obdajali taki okviri, so okrašali na razne načine.

Praktični ter prav malo razvjeni srednji vek je gradil trpežno, gladko pohištvo. Vendar ni mogel pogrešati pestrosti in okrasja; kajti ta doba je zasedrila svojo umetniško kulturo, posebno v obrti, globoko v ljudske plasti; vsaka prava ljudska umetnost pa zahteva barvo. To so dosegli s tem, da so preproste skrinje in nekatere omare, pa tudi posteljnake pregrinjali s pestro vezanimi pregrinjali. Tu se je začela nova smer. Namesto da so pohištvo pregrinjali, so je rezljali,

najprej v precej vzboklem reliefu, potem v plitvejšem, dalje s popolnoma planimi okraski, okoli katerih so dvignili ali odstranili snov, ki ne spada k okrasju. Temu je sledila intarzija (vlaganje lesenih okraskov v les). Ponekod je zadostoval ta ornament, a ne povsod. Posebno v Franciji, Italiji in Španiji so pa zahtevali pogosto še barvo, s katero so dvigali izrezljane ali vložene ornamente. Tako je umevno, da so prišli polagoma do poslikavanja brez plastičnih ali vloženi okraskov, posebno tam, kjer niso zmogli stroškov za trdi les in dražje rezbarsko delo; ne bo nas pa presenetilo, da so negovali vse te tehnike tudi vzporedno in istodobno. Poslikavanje pohištva se pojavlja že v gotski dobi, najprej v cerkvi. Z oltarjev in prižnice preide na klopi in druge premičnine; najstarejši primer je poslikana cerkvena zibka iz 15. stoletja, ki se sedaj hrani v bavarskem narodnem muzeju v Monakovem. Na stranicah ima po dve arkadi, a pod vsako po enega krilatega angela. Te zibke so rabili o božiču; postavljali so jih pred oltar in tamkaj zbrali deco, ki je zibala v tej zibki ležečo sohico božjega deteta in prepevala božične pesmi, n. pr. In dulci iubilo... i. t. d. Ta navada, poslikavati pohištvo, se je preselila k nam, kjer je imela kultura sosednih dežel — z juga in severa — svoj vpliv. To nam potrjujejo stari inventarji. Naj podam v dokaz nekaj izpiskov iz deset raznih inventarjev, obsegajočih dobo od 1558 do 1698. V teh imamo primere za vse vrste pohištva, od navadnega, neokrašenega, pa do umetno poslikanega. Inventarji so pisani v nemščini. Pohištva iz mehkega lesa brez okrasja ne opisujejo natančneje, ampak ga imenujejo »gemein« (t. j. preprost), n. pr. leta 1668 »13 Trugen von Gemainen holz«, ali istega leta »Aindleff allerley gemeine Trühen«; 1669 »Acht vund Zwainzig gemaine Trühen«. Iz teh vpiskov se vidi tudi, kako številne so bile skrinje v večjih hišah.

Ako je bilo pohištvo okrašeno, je to vselej označeno, a ne vedno dovolj jasno. L. 1558 ima inventar: »ain truchen mit Zier« — a ne pove, je li okrasje izrezljano ali slikano. Jasnejši je drug slučaj, ki omenja (1558) »Ain grosse Truchen mit ausgestossenen Leysten«, t. j. z načlenjenimi (profiliranimi) letvicami. L. 1665 imamo inventarski vpisek: »4 Nuß Paumene ausgeschnittene trüg«, torej izrezljane skrinje. Izraz »ausgeschnitten« se ponavlja, a kadar ga najdemo, je v zvezi z orehovino. Večkrat nahajamo tudi označbo »schön«, n. pr. 1668 »andere schöne Nußpaumbene Truchen«; najbrže bo misliti na izrezljane okraske. L. 1669 ima inventar »Ein schöne ausgedraxlt oder auß-geschnizelte, gemallen vund Vergulte Pedtstatt«, to se pravi: noge so ostružene, končnice in stranice rezljane, ornamenti pobarvani in pozlačeni: torej slučaj, da plastičen ornament dvigata barva in zlato. Tupatam se les luži, da dobi temnejšo barvo; ta les so rabili za ornament; n. pr. l. 1690 imamo inventarski vpisek: »Ein Saubere mit Schwarz gepaisten Ramben oder Laisten ausgearbeithe Trugen von hartten Holz.« — V starejši dobi, t. j. pred l. 1700 je vloženo okrasje (intarzija) redkejše, a se nahaja v posesti boljših rodbin, n. pr. l. 1668

»2 schwarz gepost und weiß Eingelegte Schreib-tisch« — pač nedvomno s kostjo vložena pisalnika — ali 1669 »Ein kleines Trüchl mit Perlmuetter eingelegt.«

V pretežni večini pa je pohištvo pleskano, torej iz mehkega lesa. V kolikor je barva označena, prednjači zelena; v omenjenih inventarjih je 25 slučajev; največ je skrinj, pa tudi mize, omare, posteljnjaki, kredence, stoli in ena omarica za uro. N. pr. l. 1665: »Ein grien angestrichene trugn«; »Ein grien angestrichener acht Eggeter tisch«. Včasih sta dve barvi na istem predmetu, n. pr. l. 1665: »Ein grien: vnd mit rotten Zügen Vberstrikne Trugen«; l. 1668: »Ein grien vnd Rott angestrichenes Spanbeth sambt dem Raiß Petl«; ali l. 1676: »Ein grien Vnndt weiß angestrichener schenkh Tisch von feichten holz« in (istega leta) »Ein Grien Vnd Zier Vergultes spampet«.

Za zeleno prihaja po številnosti slučajev bela barva (10 krat); v starejši dobi jo nahajamo bolj pogosto v zapiskih kakor pozneje; po l. 1650 so redki slučajji, da bi se rabila bela barva za osnovni ton. L. 1558 »Ain grosse weysse truchen«; »In ainer weißen Gewandt truchen«. Redkeje se omenja rdeča — in tedaj je navadno v zvezi s kako drugo barvo; n. pr. l. 1558: »In zwayen wälischen Truchen mit Rot vund Plab angestrichen«; in istotam: »Ain welhische truchen mit Rot vund gruenen strichen«. Še bolj eksotična je v tej dôbi modra barva; našel sem samo tri slučaje, da jo zapisnik omenja; n. pr. l. 1558: »Ain wällische Truchen mit Plab angestrichen vnd mit goldt gemalt«; l. 1694: »ein plauer Gewandt Casten«. Zlato omenjajo inventarji ponovno, a vedno kot barvo, ki naj daje drugi nekaj bleska. Ako slove vpisek l. 1665: »Eine große Vergulte Pedtstatt«, ne smemo misliti, da je bil posteljnjak čez in čez pozlačen, ampak da je imel pozlačeno okrasje.

Razen zlata so krasili pohištvo plemičevo pogosto slikani grbi; te omenjajo zapiski l. 1665 (Auersperg, Kazianer, Lamberg, Thurn); 1669 (Blagay, Egg). Od ostalih predmetov, ki so jih imeli naslikane na pohištvu, omenjam repo (l. 1558: »Mer in ainer großen walsche (!) truchen, daran zwo Rueben gemalt«), posode za cvetice (l. 1665: »Ein mit Maykhrügen gemahlne Trugen«) in angele (l. 1665: »Ein mit Engeln gemahlene trugen«, ki je imela pendant: »Ein gleiche Lähre Trugen«).

Pozornost vzbujajo, posebno v starejši dobi 16. stoletja ponavljajoče se označbe »wallisch«, t. j. italijanski. V enem samem inventarju iz leta 1558 (zapuščina grofa Wolfa Engelbrechta Auersperga v Žužemberku) je omenjenih šest italijanskih skrinj, ki so belo ali modro pleskane in z zlatom okrašene, rdeče pleskane in opremljene z modrimi pasovi ali pa z zelenimi črtami; na eni je naslikana repa.

Tako je pripravila obrtna umetnost na jugu in na severu do konca 17. stoletja vse vzorce: za rezbarijo, za intarzijo in celo za poslikavanje. Dočim je moda pri plemičih na deželi in pri obogatelem meščanstvu izpodrivala staro pohištvo, je kmet kupoval izločene predmete in jih rabil še dolgo vrsto let. Na ta način so dobili

kmetje po vaseh izvirno pohištvo v umetniški obliki. To je služilo pozneje vaškim mizarjem, rezbarjem in pleskarjem ali slikarjem za vzorec. Ko je moda izločila zopet drugo vrsto opreme iz premožnejših hiš, je romala stara isto pot ali pa začasno na podstrešje in od tam je prišla na beli dan čez daljšo dobo kot stara šara. Vselej pa je dobil preprosti vaščan zaostale oblike, ki jih je posnemal. Zato vemo, da ni naša ljudska umetnost nič drugega kakor rustificirana velika umetnost, to pa na podstavu zastarelih vzorcev; to je tako pri narodni noši, pri kmetškem orodju in selskem pohištvu. Posnetki v Sičevi zbirki nam pripovedujejo to dejstvo jako zgovorno. Na prvi pogled bi utegnil kdo še dvomiti o tem; a če si natančneje ogleda posnete oblike in jih primerja z izvirnimi, mora kaj kmalu priti do prepričanja, da je temu res tako. Mislimo si na okraskih skrinj na listu 5 barve proč, pa imamo pred seboj intarzije iz 2. ali 3. desetletja po 1800. — List 6 nam nudi v barvah posneto intarzijo selskega mizarja, zato je tako okorna; barve ublažé marsikaj, a na drugi strani zopet podčrtavajo, kar bi bilo bolje, da se omili. — Drugod imamo prosto kombinacijo vzorčevih oblik in korektur slikarjeve fantazije, kakor list 7—10. Prvi vzorec na listu 11 je natančna kopija preproste vaše intarzije, dočim je drugi precej pod vplivom naravnih form. Slikani predeli od skrinj na listih 12—14 se opirajo vsi na reminiscence po lepih in umetniško dovršenih intarzijah 18. stoletja, kar dokazujejo lepo izvršeni prehodni toni iz svetlih partij v temne. Morebiti je imela lastna fantazija sem in tam nekaj besede, kakor n. pr. pri »nageljnih«; večini likov pa se vidi na prvi pogled, da kopirajo iz lesa izrezane sestavne dele pri posameznih cveticah; tako n. pr. strogo ločene nuanse cvetnih listov pri vrtnicah, ali pa senčni deli cvetov in listov, ki živo spominjajo na vžigalno tehniko, ki jo je rabila razvita intarzija 18. stoletja. Posebno se usiljuje ta odvisnost od vložnega pohištva pri posteljnjaku (list 15), že v strogi in vedno se ponavljajoči obrisni obliki belih kartušov. Nekoliko prosteje je zasnovan dekor na zibelki (list 16), vendar kaže tudi ta na vložene vzorce.

Ako smemo kaj obžalovati, je to v prvi vrsti neugodni položaj, ki ne pripušča obširnejših publikacij. Da bi imel neumorno delavni prof. Sič priliko, bi nam bil združil v tem snopiču mnogo več gradiva za proučevanje ljudske umetnosti; tako pa nimamo ne rezljanih ne vložnih predmetov. Vendar je podal tipične like v barvah, in to kaže globoko umevanje bistva v ljudski umetnosti. V rezbariji in intarziji je morebiti več tehnične spretnosti, a gotovo ne več ljudskega okusa; vendar tudi teh ni da bi jih prezirali, četudi pridejo v poštev v drugi vrsti.

Kar tiče avtorjevega dela, je njegova vestnost in akribija nad kritiko; to se vidi na vsaki podobi, na vsakem liku. Tej vestnosti je sledil tudi litograf. Pri tiskanju se je pa register sem in tam izneveril, a le za majčkene latitude (n. pr. list 3, 5, 6, 10), tako da smemo označiti to publikacijo kot jako dobro uspelo delo.

Ako bi imeli kako željo, bi bila ta, da bi se naznačilo pri vsakem kosu, odkod je; to bi služilo več kakor enemu interesentu.

Vzlic vsej previdnosti in vestnosti, katere priča je bil poročevalec, se je utihotapilo še nekaj tiskarskih pogreškov. Tako je čitati na ovoju in na notranjem naslovu ornaments, ne ornamentals. — V slovenskem delu predgovora (3. stolpec, 2. odstavek, predzadnja vrsta od z dolaj) je čitati: list 16 (ne l. 10); istotako v srbohrv. delu (3. stolpec, 2. odst., predzadnja vrsta) in v francoskem delu (3. stolp., 2. vrsta od zgoraj).

Kar smo rekli o Sičevem delu in njega priznanju, velja v polni meri tudi o tem snopiču. Želimo le, da bi ne podlegel mož, tako usposobljen, pa tudi navdušen in delaven, neprilikam sedanjih dni in da bi nam kmalu predložil nov zvezek naših ornamentalnih zakladov. Mantuani.

Slovenska moderna umetnost. I. Slikarstvo. Izdala Narodna galerija v Ljubljani 1922. Reprodukcijske izvršil M. Jaffé na Dunaju.

V 27 velikih enobarvnih reprodukcijah podaja Narodna galerija javnosti izbor svojih najboljših del in obenem prvo reprezentativno izdajo o slovenski moderni umetnosti. Narodna galerija zaključuje pravkar svojo osnovno fazo: organsko je izrastla iz prvega organiziranega umetniškega gibanja med Slovenci, iz impresionizma, in naravno za prvo dobo osredotočila vse svoje moči na to, da čim izčrpaneje zabeleži v svoji zbirki postanek, razvoj in razevet impresionizma in njemu paralelnih smeri med Slovenci. Od Madone Janeza Šubica, stilistično in vsebinsko najstarejšega dela njene zbirke, do Tratnika in Kosovega Filozofa riše ta izdaja razvoj slikarstva pri nas, kakor ga predstavlja zbirka N. g. Brata Šubica, Frankè, Ažbè, Petkovšek, Kobilca, Vesel, Grohar, Henrika Šantel, Jakopič, Jama, Sternén, Žmitek, Vavpotič, Tratnik, Saša Šantel, Fr. Klemenčič in G. A. Kos — imena onih, ki so zastopani v tem albumu, že sama označujejo stopinje razvoja slikarstva pri nas od realizma do konca vojne dobe. Kot da se je vodstvu galerije zazdelo, da je zadostilo svoji prvotno načrtani nalogi in zaželelo dokumentirati to stanje pred javnostjo, se zdi, kadar prelistamo liste tega albuma.

Uvod k izdanim reprodukcijam je napisal tajnik galerije dr. Izidor Cankar. V velikih, markantnih potezah riše osnovne smeri razvoja zapadnoevropske umetnosti XIX. stol., katere odblesk je slovenska umetnost. Na koncu označi tudi razmerje najmodernejših smeri napram prejšnji, katere jedro je impresionizem, ter njihovo zvezo s splošnim razvojem umetnosti v Evropi.

Pričujoča publikacija je vsled svoje zdržane resnosti in velikopotezne stvarnosti važen dokaz našega dozorevanja tudi v proživljanju umetniških problemov. Frst.

GLASBA.

OPERA.

Pod intendantco Mateja Hubada so se razmere v ljubljanski operi precej uredile, dela se pridno in smotreno, dosegli so se lepi uspehi. Izvajajo se

sama odlična operna dela, novejša in starejša, tuja in domača. A o tem pozneje. Najprej par besed o opernem oboju.

Opera je pridobila k dosedanjim kapelnikom Rukavini, Balatki in Neffatu še glasbeno temeljito naobraženega in temperamentnega Matačiča. Nekateri dobri pevci solisti: Drvota,¹ Romanovski, Truhovič in Šterkova so našo opero zapustili. Pridobila pa je opera več drugih dobrih, deloma izvrstnih moči. Omenjam zlasti dva domačina: Julija Betteta, do sedaj basista pri državni operi na Dunaju, ki je za našo opero kot vzor pevca in igralca velikanskega pomena (njegovi nastopi v »Prodani nevesti«, v »Lakme« in »Sevilskem brivcu« so naravnost mojstrski); istotako Marija Šimenca, ki je prišel k nam od mariborske opere in razpolaga s krasnim, polnim in prožnim tenorom (tako v »Prodani nevesti« se nam je močno prikupil, istotako v »Jenufi«, v »Gorenjskem slavčku« in kot Favst v »Mefistofelesu«). Novi baritonist Cvejić sicer ne odtehta Romanovskega — bori se še z marsikako težavo v glasu in vokalizaciji —, pa se utegne sčasoma razviti v prav dobrega pevca.

Že od prej imamo nekatere jako dobre, deloma prvovrstne moči. Gospe Thierry-Kavčnikovi gre med solistinjami prvenstvo: njen izredno obsežen glas je vedno lepši in bujnejši, in kako čudovito zna z njim modulirati! Tudi njena igra je mojstrska. Omenjam samo njeno pretresljivo doživljeno igranje v »Jenufi«, kjer je kot stara, resnobna, težko preizkušena cerkvnica središče in težišče te prekrasne, pristno češkoslovaške, velike tragične opere, ali v »Carmen« v čisto drugačni, koketno omamni vlogi ciganske krasotice. Odlična pevka in igralka je gdč. Zikova, ki pa letos primeroma malokrat nastopa. Zelo lepo in pretresljivo je pela in igrala Sestro Angeliko v »Tryptihonu«, prav tako Margareto v operi »Mefistofeles«. Zelo dobra in porabna je gdč. Lewandovska (»Prodana nevesta«, Ninon v »Gorenjskem slavčku« in drugod). Dobro napreduje in mnogo obeta gdč. Sfiligovejva (Majda v »Gorenjskem slavčku« in v raznih drugih vlogah). Gospa Lovšetova sodeluje letos le kot gost, a spada brezdvomno med stebre naše opere. Občudovali smo jo kot koloraturko v »Lakme«, tudi v »Sevilskem brivcu« in posebno v »Gorenjskem slavčku« je izborna. Omenjati bi moral potem še gdč. Rewiezevo, ki se je v mnogih manjših vlogah izkazala zelo zmožno; kot »Carmen« je še nisem slišal; dalje gospo Smolesko, go. Matačičevo, gdč. Thalerjevo in go. Kattnerjevo. Med pevci solisti so poleg par že prej imenovanih jako dobri: Zathay, s krepkim in hkrati voljnim, simpatičnim basom in lepo igro (izboren je kot Mefisto v »Mefistofelesu«), Sowilski se mi zdi zelo dober zlasti v dramatično napetih scenah, kjer se tudi pevsko nekako enakomerno razmahne (v »Plašču«, v »Jenufi«, posebno mi je ugajal v zadnjem dejanju opere »Carmen«). Levar je

¹ Odšel vsled bolezni. Umrl 4. januarja 1923 v Pragi.